

UiO **Multiling Senter for flerspråklighet**
Det humanistiske fakultet

Else Ryen og Hanne Gram Simonsen
Tidlig flerspråklighet:
Muligheter og utfordringer for barnehagen

Kontakt: else.ryen@iln.uio.no, h.g.simonsen@iln.uio.no

Barn og flerspråklighet i mediene

**“Snakk mer norsk med barna hjemme!”
Frykter morsmål hjemme gir barna
dårligere forutsetninger**
(Barnehage.no 26. november 2013)

**** Tvungen barnehage ved dårlig norsk **
Nekt barne-tv fra hjemlandet ** Kutt
støtte til foreldre som nekter ** Høyre har
liten tro på forslaget**
(Verdens Gang 17. februar 2014)

**Barneministeren ber barnevernet gripe
inn mot manglende norskkunnskaper**
(Verdens Gang 22. august 2015)

UiO **Multiling Senter for flerspråklighet**
Det humanistiske fakultet

Hva er utfordringene?

- Barnehagen og skolen har ansvaret for barnas utvikling, inkludert språkutviklingen – for alle barn!
- En utfordring med mange ulike barn – og ulike språk
- Større utfordring: Myter om flerspråklighet – og manglende kunnskap – hindrer god språkutvikling for flerspråklige barn

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Myte: Barn fra språklige minoriteter må snakke norsk hjemme fra de er små

- Det er viktig for barn å lære skolespråket norsk
- Men de lærer ikke det best ved at foreldre slutter å bruke morsmålet hjemme!
- Dette gjelder spesielt hvis foreldrenes andrespråkskunnskaper ikke er svært gode
 - da lærer de ikke engang andrespråket
- I tillegg: bruk av andrespråket hjemme kan svekke førstespråket

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Hvorfor er det viktig å opprettholde førstespråket?

- Kognitivt
 - Grunnleggende begrepsutvikling skjer vanligvis på førstespråket
- Sosialt
 - Viktig for identitetsutvikling
 - Og for å kommunisere med personer i nære relasjoner
- Pedagogisk
 - Ta utgangspunkt i det barnet kan, og bygge videre på det

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Myte: Å utsette et barn for to språk vil si at det vil begynne å snakke sent

- Det er store individuelle forskjeller: barn begynner vanligvis å snakke mellom 8 måneder og 16 måneder.
 - Dette har ikke noe å gjøre med hvor mange språk barnet hører
- Å lære flere språk er ikke årsak til sen språkutvikling
 - Men enda større variasjon mellom flerspråklige barn, fordi flere faktorer virker inn – ikke minst hvor, og hvor mye, de hører hvert språk
 - Og ved ubalansert tilegnelse kan barnet ha en "stille periode" i ett av språkene

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Balanse mellom språkene

- Tospråklige er sjelden helt balanserte, heller ikke som barn
- Ett av språkene er som regel "sterkere", mens det andre er "svakere"
- Siden språkene ofte brukes i ulike sammenhenger, vil det tospråklige barnet ofte ha ulikt ordforråd i de ulike språkene
 - Det betyr at hvis man for eksempel bare måler ordforrådet i norsk, vet man ikke hva slags totalt ordforråd barnet har

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

To typer tidlig tospråklighet

- Samtidig (simultan) tospråklig tilegnelse
 - Typisk for barn av foreldre med hvert sitt språk, der begge språk brukes daglig i hjemmet
 - Begge språk er "førstespråk"
- Sekvensiell (suksessiv) tospråklig tilegnelse
 - Ett førstespråk læres først, som hjemmespråk i familien
 - Kontakt med andrespråket (i vårt tilfelle norsk) ikke før i barnehagen, etter at førstespråket er etablert

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

I alle fall: innputt er viktig!

- Barn lærer språket/språkene de hører omkring seg
- Innputt ser ut til å spille en enda større rolle for tospråklige enn for enspråklige barn
 - og de trenger innputt fra begge språk for å lære begge språk
- Viktig å opprettholde morsmålet i hjemmet
- Hvis barnehagen er eneste arena for å lære norsk, er språkstimuleringen av norsk viktig der, men også barnehagen bør gi rom for barnets morsmål

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Hva påvirker tidlig tilegnelse av andrespråket?

- Viktig faktor: hvor *tidlig* barnet kommer i kontakt med norsk
 - Jo tidligere, jo bedre!
 - “less is more” (Johnson & Newport 1989)
- Like viktig: Hvor *lenge* barnet har hørt norsk
 - Ex: polsk-norske barn 3-6 år (Hansen et al 2015)
- Men NB! Dette betyr altså ikke at foreldre skal snakke norsk istedenfor morsmålet til barna sine

11

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Fordeler med flerspråklighet?

- Flerspråklighet er nødvendig når man skal kommunisere med mennesker med forskjellige språk
- Men mye tyder på at det også kan gi kognitive fordeler å vokse opp to- eller flerspråklig (Bialystok 1992, 2010)
 - Vekslingen mellom to ulike språk trener opp viktige kognitive evner (såkalte eksekutivfunksjoner) som kan gi flerspråklige barn et kognitivt forsprang på enspråklige barn
- Forskningen ikke helt entydig – men flerspråklighet er én vei til å oppnå dette (Valian 2015)

12

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Hvordan fremmer vi språklæring i barnehagen?

- Gode norske språkmodeller
- Men også bygge på – og anerkjenne – at mange av barna har et språk (eller flere) fra før
 - La barna bruke språkene sine
 - Snakke om barnas språk
 - Bruke litteratur på barnas språk
 - Synliggjøre språk og kulturer
 - Tema morsmål
 - <http://nafo.hioa.no/barnehage/filmer/>

13

UiO • MultiLing Senter for flerspråkighet
Det humanistiske fakultet

Språkstimulerende praksis

Språket læres i interaksjon mellom en som skal lære det og en som kan det bedre

Implisitt læring, ikke instruksjon

UiO • MultiLing Senter for flerspråkighet
Det humanistiske fakultet

Trekk som fremmer språklæring

Den voksne tilpasser seg på ulike måte barnets kompetansenivå
Samhandlingen er gjensidig, men asymmetrisk

- Den voksne må være sensitiv for barnets bidrag

UiO • MultiLing Senter for flerspråkighet
Det humanistiske fakultet

Trekk som fremmer språklæring

- For alle barn:
 - Meningsfulle samtaler - med voksne og med andre barn
 - Språklæring gjennom lek
- Særlig for flerspråklige barn:
 - Bruk alle språkene de kan
- [Om rapporten](#)

Synteserapport om skandinavisk forskning på barns språk og språkmiljø i barnehagen i tidsrommet 2006-2014
Margareth Sandvik, Nina Gram Garmann og Elena Tshachenko

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
 Det humanistiske fakultet

Myte: Å mangle et ord er å mangle begrepet

- Ordinnlæring = kan begrepet og ordet på et annet språk, trenger å lære det norske ordet.
- Begrepsinnlæring = læring av et ords innhold, læring av hva et begrep innebærer

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
 Det humanistiske fakultet

Amir: (gjenfortelling av De tre bukkene Bruse):
 Trollet bodde i vann med fart i.

Anton: Obama har slektninger i Afrika
 Den voksne: Ja, men hva er egentlig slektninger?
 Anton: En type dyr

(Kjelaas 2009)

10

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
 Det humanistiske fakultet

Myte: Å blande språk – kodeveksling – er et tegn på forvirring

- Skal vi gå i *showeren*?
- Er det ikke bra at de har sanne *warnings* på *the caps* på bensinstasjonene?
- Mor: *What do you think she's thinking about now?*
- Thomas: *Stor lastebil*

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Å kodeveksle er naturlig for alle tospråklige

- Barn lærer tidlig å skille mellom språkene
- Å blande språk er en naturlig del av tospråklig språkutvikling
- Språkblanding er utbredt blant tospråklige barn, til og med på "bale-stadiet"
- Alle barn skiller tydelig mellom språkene etter hvert
- Barn klarer også å skille mellom hvem de skal snakke hvilket språk til

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Myte: Tospråklighet gjør det vanskeligere for barn med språkvansker

- Ingen forskning tyder på at det å lære, og bruke, to språk påvirker språkvanskene negativt
- Et barn med språkvansker vil sannsynligvis ha vansker på begge språk
- Men det bør ikke hindres i å være tospråklig! Da kan det miste kommunikasjonsmuligheter, og en viktig del av sin identitet
- Samtidig – viktig å identifisere språkvansker tidlig

UIO • MultiLing Senter for flerspråklighet
Det humanistiske fakultet

Hvordan identifisere språkavvik hos tospråklige barn?

- 5-7% av alle barn har spesifikke språkvansker
- Gjelder sannsynligvis også tospråklige barn
- Men vanskelig å avdekke – en del trekk ved tospråklige barns ferdigheter kan ligne det vi finner ved språkavvik
 - For eksempel et lite ordforråd – i ett av språkene
- Kan føre til både overdiagnostisering og underdiagnostisering
- NB! – man må teste begge språk

22

UIO • MultiLing Senter for flerspråkighet
Det humanistiske fakultet

Tospråklige barn

23

UIO • MultiLing Senter for flerspråkighet
Det humanistiske fakultet

Utnytt mulighetene

- Tidlig og nok kontakt med norsk er viktig
 - Tilrettelagt samhandling – språkutvikling gjennom lek
 - Sett ord på begrepene
- Men viktig også å beholde førstespråket
- Ta utgangspunkt i barnas språk og de erfaringene de har med seg i barnehagen
- Barnets språkkompetanse innebærer begge språk, ikke bare norsk

UIO • MultiLing Senter for flerspråkighet
Det humanistiske fakultet

Flerspråkighet er en ressurs, og ikke et problem!

24

UIO • **MultiLing Senter for flerspråkligheit**
Det humanistiske fakultet

Litteratur

- Bialystok, Ellen 1992: Attentional control in children's metalinguistic performance and measures of field independence. *Developmental Psychology* 28
- Bialystok, Ellen & Fergus M Craig 2010: Cognitive and Linguistic Processing in the Bilingual Mind. *Current Directions in Psychological Science* 19-1
- Cummins, Jim 1981: *Bilingualism and Minority Language Children*. Ontario Institute for Studies in Education.
- De Houwer, Annick 2009: *Bilingual First Language Acquisition*. Multilingual Matters.
- Grosjean, François 1982: *Life with Two Languages*. Harvard University Press.
- Hansen, Pernille, Magdalena Luniewska, Katarzyna Chyl, Hanne Gram Simonsen, Ewa Haman 2015: Lexical skills in Polish-Norwegian preschoolers. Presentation at *Bi-SLJ 2015, Bilingualism and specific language impairment*, Tours, July 2-3 2015
- Johnson, Jacqueline & Elissa Newport 1989: Critical period effects in second language learning. *Cognitive Psychology* 21
- Kjelaas, Irmelin 2009: "Trollet bodde i vann med fart i" – om stimulering av ord- og begrepskompetanse hos flerspråklige førskolebarn. I *NOA norsk som andrespråk*, 2
- Kristoffersen, Kristian E. og Hanne Gram Simonsen 2012: *Tidlig språkutvikling hos norske barn*. Oslo: Novus.
- Kristoffersen, Kristian Emil, Hanne Gram Simonsen, Eli Anne Eiesland & Laila Y. Henriksen 2012: *Utvikling og variasjon i kommunikative ferdigheter hos barn som lærer norsk – en CDI-basert studie*. Norsk tidsskrift for logopedi 12

UIO • **MultiLing Senter for flerspråkligheit**
Det humanistiske fakultet

- Kulbrandstad, Lise Iversen 1992: Skolestart for minoritetselever. I Hvenekilde, Anne (red.): *Veier til kunnskap og deltagelse*. Novus.
- Kunnskapsdepartementet 2011: *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (Rev. Utg.)
- Lanza, Elizabeth 2004: *Language Mixing in Infant Bilingualism: A Sociolinguistic Perspective*. Oxford: Oxford University Press (Avhandling 1993)
- Lanza, Elizabeth 1991: «Masse tøy» og «pigen også». Språkblanding hos tospråklige to-åringer i et diskursperspektiv. I *NOA norsk som andrespråk*, 14.
- Lervåg, Arne og Vibeke Grøver Aukrust 2010: Vocabulary knowledge is a critical determinant of the difference in reading comprehension growth between first and second language learners. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 51-5
- Rodina, Yulia og Marit Westergaard 2015: Grammatical gender in bilingual Norwegian-Russian acquisition: The role of input and transparency. *Bilingualism: Language and Cognition*
- Sandvik, Margareth, Nina Gram Garmann og Elena Tkachenko 2014: *Synteserapport om skandinavisk forskning på barns språk og språkmiljø i barnehagen i tidsrommet 2006-2014*. Rapport til Utdanningsdirektoratet
- Vallian, Virginia 2015: Bilingualism and cognition. *Bilingualism: Language and Cognition* 18, 3-24
- Wold, Astri Heen 1993: Kommunikasjon i klasserommet og læring av andrespråk. *Norsk pedagogisk tidsskrift* 77.
- Wold, Astri Heen 2008: Utvikling av ordforråd med fokus på norsk som andrespråk. I Selj, Elizabeth og Else Ryen (red.): *Med språklige minoriteter i klassen*. Cappelen Akademisk forlag.

10.11.16

27
